

Activitate III.6: analize de vizibilitate în lungul frontierei romane

Analizele de vizibilitate sunt un element cheie pentru înțelegerea funcțiunii pe care diverse instalații militare le puteau juca în teren. Sigur, castele erau, în primul rând, „dormitoarele” din care plecau patrulele de graniță; jucau ele însă un rol în sistemul de distribuție a semnalelor de alarmă? Ținând cont de forța militară redusă a trupelor de pe frontieră (cca 4000 de militari distribuiți pe 160 km), rolul principal al acestora nu era riposta militară (mai ales în cazul unui inamic numeros), ci alarma cât mai timpurie, transmisă atât în lateral, cât și în adâncime.

Studiile de vizibilitate sunt instrumentul principal cu ajutorul căruia obiective de mică anvergură, precum turnurile de semnalizare, pot fi identificate pe teren. Există deja un studiu relativ amplu, pe această temă¹, ceea ce ne scutește aici de multe explicații. Mult mai interesant este să vedem un caz concret, care a fost urmărit de mai multe misiuni în teren, inclusiv de-a lungul anului 2016.

Pentru a fi util, sistemul de alarmare timpurie trebuie să fie *complet*, iar cercetarea poate spune că și-a îndeplinit rostul atunci când poate demonstra completitudinea lui. Așa cum arătăm în studiul deja publicat, la nivelul anului 2015 era deja demonstrată legătura funcțională pentru cea mai mare parte a traseului sudic, de la Dunăre la Vedea – traseu pe care se cunoaște un obstacol de graniță continuu, de existența căruia pot fi legate, organic, turnurile de observație și semnalizare². Există totuși o problemă: lipsa „releului” dintre turnul de pe marginea terasei Dunării și micul fort de la Putineiu.

Figura 9 arată situația din zonă, respectiv limitele vizibilității din turnul de semnalizare de la Traian Nord. Căutările anterioare având ca scop identificarea rămășițelor turnului-releu dinspre nord (două sesiuni în 2015, necartate aici, una în aprilie 2016, în fine, misiunea câștigătoare din 31 august 2016), în interiorul limitei de vizibilitate. Căutările au fost orientate de o parte și de alta a Văii Cula³, dintr-un motiv pe larg explicat în studiul deja publicat (vezi nota anterioară), și care, în esență, spune că turnurile de semnalizare sunt localizate obișnuit la contactul dintre platoul câmpiei și pantele unei văi; or – valea Culei este ultima, spre nord, urmând aliniamentul „valului” de graniță. Doar că toate căutările în lungul acelei văi au fost deșarte.

În aceste condiții, s-a mai făcut o încercare – cu adevărat „disperată”, împotriva propriilor convingeri – și anume pe aliniamentul-limită al zonei vizibile, și mai spre nord, chiar dacă acea zonă era un platou *fără vizibilitate* spre văile adiacente (Cula spre sud, Suroaia spre nord). Surpriza – și plăcută, și neplăcută, în același timp – a fost că turnul era acolo, *exact pe limită*.

Prezența turnului de semnalizare pe platoul aflat la nord de Valea Cula (numit, de aceea, Cula-Nord) a fost confirmată cu ajutorul cercetărilor geofizice, pe 11 septembrie, dar de o manieră nouă și, iarăși, neașteptată: magnetometria nu a indicat *nimic*, dar prezența obiectivului a fost confirmată de susceptibilitatea magnetică, cât și de relieful topografic de detaliu. Motivul dificultăților? Acest turn *nu* este ars (spre deosebire de descoperirile anterioare, de la Valea Epureasca sau Valea Mocanului), ceea ce îl face „invizibil” pentru magnetometru, mai ales pe un teren cu o susceptibilitate magnetică naturală neobișnuit de mare. A fost acesta un bun prilej de meditație asupra instrumentelor de cercetare (atât cele aeriene, cât și geofizice) funcție de starea de conservare a obiectivelor de interes. Despre acest lucru, însă, va trebui scris un studiu întreg.

¹ Eugen S. Teodor, De pază pe *Limes Transalutanus*. Despre turnurile de pe segmentul sudic, în *Arheologia peisajului și frontier romană*, E.S. Teodor (ed.), Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016, 67-96, vezi <http://www.limes-transalutanus.ro/simpozion2015.html>.

² Turnuri au existat neîndoiește și pe celelalte segmente, doar că, în această situație (un traseu incert al liniei de graniță), nu există repere teritoriale unde turnurile ar putea fi căutate. Tocmai de aceea, astfel de obiective s-au descoperit în număr mult mai mic la nord de Gresia.

³ În publicațiile anterioare, am numit oronimul Valea Călinei, urmând hărțile recente. Foarte interesant, Planul Director de Tragere (care este interbelic), numește același loc Valea Culei, adică Valea Turnului (după cuvântul turcesc care a dat și „cula oltenească”).

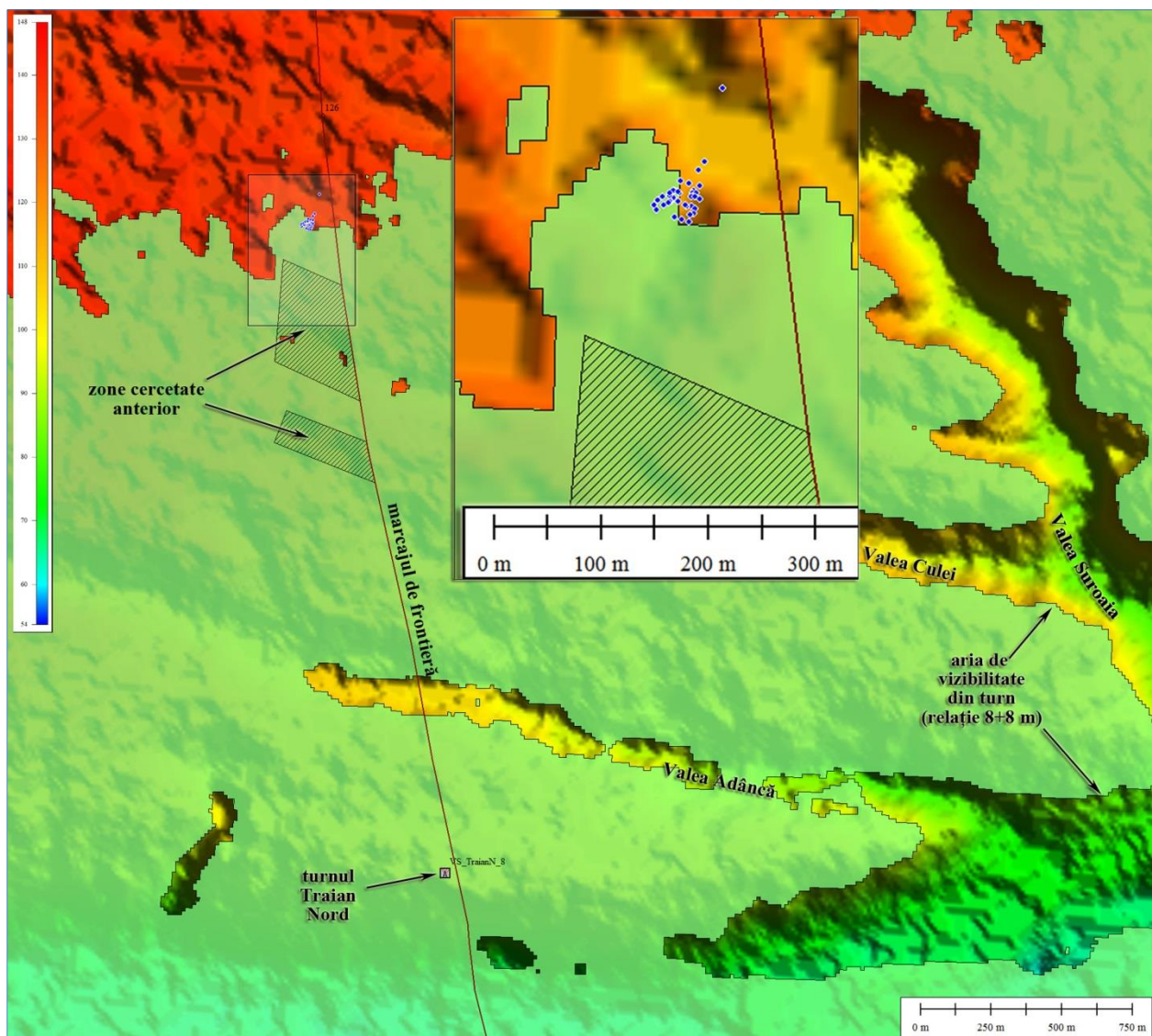

Figura 9. Studiu de vizibilitate din turnul Traian Nord.

În chenar, detaliu cu distribuția materialelor arheologice.

Am relatat această împrejurare, de la Cula-Nord, pentru a ilustra importanța critică a studiilor de vizibilitate; fără ele nu am fi știut unde anume să căutăm releul nordic al turnului de la Traian-Nord. Iar a căuta „peste tot” este o „metodă” impracticabilă, fiindcă stadiul diferit al culturilor face imposibilă o căutare continuă; clarificarea acestei situații, pe o lungime de fâșie de frontieră de numai 1 km, a însemnat revenirea în teren de cel puțin 6 ori, pentru a găsi toate parcelele agricole într-un stadiu de vizibilitate optimă (adică după arătură).

Concluzia concluziilor, aici, este că obiectivele care au fost „conservate” prin foc, în antichitate, sunt mult mai vizibile (în cercetarea aeriană, de pildă, dar și în cea geofizică), dar și mai bine păstrate, în ciuda arăturilor, datorită modificării proprietăților fizice (pământul ars este mult mai dur). Ce ne facem însă cu celelalte? Le mai putem recupera?